

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ism.flybb.ru>. – Назва з екрана.
3. Комарницький І. М. Теоретичні засади формування маркетингового менеджменту на підприємстві / І. М. Комарницький, Г. В. Цар // *Маркетинг і менеджмент інновацій*. – 2011. – № 3, т. 2. – С. 110–116.
  4. Куценко В. М. *Маркетинговий менеджмент : навч. посіб.* / В. М. Куценко. – К. : МАУП, 2003. – 184 с.
  5. *Маркетинговий менеджмент : навч. посіб.* / за ред. Л. В. Балабанової. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2004. – 354 с.
  6. Кушнір І. Г. Формування організаційних систем маркетингового менеджменту в птахівничому під комплексі АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к.е.н. : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». – К., 2007. – 16 с.
  7. Войчак А. В. *Маркетинговий менеджмент / А. В. Вовчак*. – К. : КНЕУ, 1998. – 268 с.
  8. Адаптація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org/wiki>. – Назва з екрана.
  9. Тюкин И. Ю. Адаптация в нелинейных динамических системах : монография / И. Ю. Тюкин, В. А. Терехов. – С.Пб. : ЛКИ, 2008. – 384 с.

УДК 685.5

## МЕХАНІЗМ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РЕЖИМУ ВИКОРИСТАННЯ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

**Н. С. Педченко, кандидат економічних наук**

Методологічні засади використання потенціалу розвитку при стратегічному управлінні підприємством засновуються на окресленні проблеми застосування категорії «режим використання» у контексті системного підходу через принципи, методи, правила та заходи, спрямовані на отримання цінності та відповідності цільовим пріоритетам; на обґрунтуванні концепції дослідження результативності використання потенціалу розвитку через систему критеріїв і показників, їх кількісне, якісне, ідентифікаційне вираження; і неможливі без чіткого випису механізму ідентифікації режиму використання у дослідженні потенціалу розвитку через внутрішню систему прямих і опосередкованих технологій, що призведе до дії особливий спосіб організації та дозволять його ідентифікувати на ефективність, відповідність, узгодженість, адекватність.

Питання про оцінки ефективності використання потенціалу підприємства досліджували такі вчені: Є. В. Лапіна, І. П. Отенка, О. С. Федоніна, П. Г. Перерви, реалізації потенціалу – С. І. Чимшита, Н. С. Краснокутської, че-

рез застосування методу нечітких множин – П. Г. Перерви, Н. С. Краснокутської.

Та, незважаючи на численні наукові здобутки у даній сфері, основні положення механізму ідентифікації режиму використання у дослідженні потенціалу розвитку підприємства та їх практична апробація потребують подальших наукових досліджень.

Основні положення механізму ідентифікації режиму використання у дослідженні потенціалу розвитку підприємства, орієнтованого на визначення рівня відповідності критеріям на основі обґрунтованих показників, полягатимуть у такому:

- потенціал розвитку розкривається через властивості системи «ресурси, спроможності, інновації», що характеризують єдність і внутрішню здатність; адаптаційну (зовнішню) спроможність і перехід до нової якості та довгострокового функціонування;

- потенціал розвитку визначається на підставі результатів використання усіх його складових кожного рівня, що дозволить отримати загальне значення комплексного показника, на

основі проміжних і вхідних значень узагальнюючих факторів;

- визначення потенціалу розвитку на основі ресурсного забезпечення, спроможностей і новацій максимально повно розкривається через властивості системи та опосередковано на їх основі – перспективи розвитку;

- апробація системи показників результативності використання потенціалу розвитку підприємств і організацій споживчої кооперації здійснюється за допомогою методів багатовимірної факторної аналізу, що дозволить отримати чіткий узагальнюючий висновок на основі значного масиву інформації і різних методичних підходів;

- з метою формування однорідної сукупності при визначенні рівня результативності використання потенціалу розвитку пропонується метод дискримінантного аналізу, що дозволить отримати висновок про максимально повне розкриття властивостей на основі відібраних показників, що ввійшли до складу інтегрального показника;

- при визначенні ефективності використання потенціалу розвитку його рівень порівнюється з рівнем ефективності сформованого з метою ідентифікації режиму використання відповідно до карти ідентифікації можливих сценаріїв реалізації потенціалу розвитку в контексті системного підходу при стратегічному управлінні підприємствами й організаціями споживчої кооперації;

- за отриманими кількісними значеннями інтегральних показників і на основі первісних даних статистичної звітності визначається узгодженість використаного потенціалу розвитку виставленим пріоритетам, виділяючи обласні спілки споживчих товариств, що забезпечують таку узгодженість або стримують її;

- за результатами діяльності системи та країни в цілому, за даними статистичних довідників, та окремо за регіонами формується висновок про адекватність використаного потенціалу розвитку ринкового середовища, а значить, повноту використання властивостей системи;

- визначення «режиму використання» потенціалу розвитку підприємств і організацій споживчої кооперації відбудеться відповідно до карти ідентифікації на основі критерію

ефективності, відповідності, узгодженості й адекватності.

Відповідно до основних положень механізму ідентифікації режиму використання пропонуємо розпочати із застосування методу дискримінантного аналізу у дослідженні використання потенціалу розвитку підприємства, що пов'язано з необхідністю застосування економіко-математичного моделювання, яке дозволить нівелювати значний ступінь невизначеності [16, с. 6], є найбільш розповсюдженим методом, що застосовується для визначення інтегрального показника [8, с. 100]. На нашу думку, вказаний методичний інструмент дозволить нам дати відповідь на такі основні положення механізму, як максимальне розкриття властивостей системи через сукупність показників, що характеризуватимуть окремі складові кожного рівня використання, і на їх основі отримати інтегральний показник, що забезпечить можливість порівняння.

На користь застосування дискримінантного аналізу слугує і той факт, що в основу такої розробки покладено високий рівень незадоволеності «математичними методами класичної теорії систем, яка примушувала добиватися штучної точності, недоречної у багатьох системах реального часу» [16].

Метод дискримінантного аналізу найчастіше пов'язують з оцінкою стану об'єкта управління, що «ґрунтується на багатовимірному аналізі критеріїв у просторі, що використовуються в теорії розпізнавання образів» [3, с. 59] та надає можливість «ідентифікації їх сильних сторін і суперечливих моментів» [8, с. 101].

Відповідно до сучасних поглядів, застосування методу дискримінантного аналізу дозволяє:

- відобразити залежність однієї пояснюваної змінної від багатьох пояснювальних змінних [8, с. 101];

- вивчити стан використання потенціалу «на основі аналізу відповідності кожного з показників, які включені в спеціально підібрану систему, їх граничним значенням» [7, с. 199];

- «побудувати оптимальну дискримінантну модель, яка з достатньо високим рівнем імовірності дає змогу здійснювати оцінку певної окупності в межах визначеного часу» [2, с. 64];

- «відібрати із множини наявних показників ті, які нададуть можливість робити висновки щодо потенційної фінансової спроможності» [6, с. 25];

- однозначно відносити нові одиниці сукупності «до одного із уже існуючих класів (множин)» [4, с. 41];

- забезпечити можливість порівняння на основі розрахованого інтегрального показника [18, с. 230].

Можливість застосування методу дискримінантного аналізу при оцінці результативності використання потенціалу розвитку для підприємств і організацій споживчої кооперації у першу чергу пов'язана з комплексністю оцінювання через урахування соціальних і економічних показників [14], що забезпечать «вичерпну уяву про підприємство в цілому» [16]. На користь цього слугують і ті переваги, якими володіє дискримінантний аналіз, що детально описані у науковій літературі, зокрема:

- відносна простота і незначна трудомісткість процедури застосування;

- доступність інформації та можливість її використання у обмеженому вигляді;

- обчислення інтегрального показника і можливість його порівняння;

- незначна кількість коефіцієнтів, які використовуються у дискримінантній функції, забезпечують достатній рівень достовірності оцінки [8, с. 101; 18, с. 230].

Варто, на нашу думку, додати, що частота використання багатовимірного дискримінантного аналізу порівняно з іншими прогресивними методами передбачення фінансових загроз становить 30,3 %, а їх точність – 86 % [8, с. 100; 18, с. 229]. Наведені статистичні дані доводять і точність застосування дискримінантного аналізу і його актуальність як інструменту багатовимірного статистичного аналізу для дослідження економічних процесів.

Щодо перспективності застосування методу дискримінантного аналізу при стратегічному управлінні підприємствами й організаціями споживчої кооперації свідчить той факт, що поєднання результатів дискримінантного аналізу, методу районування з аналітичною системою управління спрямує можливість використання єдиного інформаційного простору

для покращення ефективності формування і використання потенціалу розвитку системою.

Механізм застосування методу дискримінантного аналізу у нашому дослідженні спрямований на ідентифікацію можливих режимів використання потенціалу розвитку в контексті системного підходу до стратегічного управління підприємствами й організаціями споживчої кооперації відповідно до карти, тому «можливість формалізації, отримання достовірних результатів в умовах обмеженої інформації; побудова комплексного показника...; можливість оперативної оцінки впливу управлінських рішень на фінансовий стан підприємства; можливість перекладу на мову програмування» [16] дозволить нам визначити рівень результативності режиму використання через порівняння отриманих результатів на основі методу дискримінантного аналізу з результатами методу районування.

Погоджуються з такою позицією щодо можливості застосування методу дискримінантного аналізу при ідентифікації і інші науковці, стверджуючи, що його теорія у процесі діагностики стану підприємства орієнтується на описання реального і бажаного стану об'єкта, встановлення узгодженості їх рівнів, визначення характеру та типу відхилення і прогнозування періоду, протягом якого негативні зміни можуть бути усунені [8, 14, 16, 18].

Після всього описаного важливо визначити критерії і дотриматися вимог до них під час проведення дослідження. Виходячи з концепції дослідження результативності використання потенціалу розвитку підприємства при стратегічному управлінні, критерії і показники описані через рівні використання потенціалу та його складові при визначенні результативності використання потенціалу розвитку підприємства та є узгодженими з показниками формування, що забезпечить ідентичність підходів. Показник, що є результативним, має такі рівні: вхідні фактори (показники результативності використання складових потенціалу розвитку), узагальнюючі фактори (складові потенціалу розвитку), комплексні фактори (рівень використання). Метод дискримінантного аналізу дозволить отримати узгоджене віднесення окремої вибіркової одиниці до певного класу на основі показників ефективності ви-

користання потенціалу розвитку та проміжні значення узагальнюючих факторів на основі вхідних. Це сприятиме виявленню факторів негативного впливу на результативність використання потенціалу розвитку підприємства, а значить, оперативному вживанню заходів з нівелювання його впливу.

З метою забезпечення наукової послідовності застосуємо метод дискримінантного аналізу для кожного з рівнів використання потенціалу розвитку, що дозволить порівняти його рівень результативності з аналогічним рівнем використання. Крім цього, надасть можливість візуально відстежити віднесення окремих обласних спілок до кластерів за рівнем ідентичності розвитку.

Наступним кроком є формування показників, які будуть покладені в основу методу дискримінантного і таксономічного аналізу для оцінки результативності використання потенціалу розвитку. Показники об'єднані у рівні відповідно до його формування, що дозволить узгодити висновки про результативність і забезпечить можливість їх порівняти.

Висновок про ефективність використання потенціалу розвитку для першого рівня використання потенціалу буде ґрунтуватися на таких показниках, як середня заробітна плата працівника; оборот на одного працівника; оборот, що припадає на один торговельний об'єкт; оборот, що припадає на один заклад ресторанного господарства, прибуток на одного працівника системи, у тому числі торгівлі, ресторанного господарства, оборотність товарів. До показників, на основі яких ґрунтуватиметься висновок про ефективність використання потенціалу розвитку другого рівня, відносяться: коефіцієнт автономії, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт покриття, рентабельність власного капіталу, питома вага витрат у роздрібному обороті, питома вага витрат у обороті ресторанного господарства, питома вага капітальних інвестицій у обороті, питома вага витрат, пов'язаних із поліпшенням об'єктів у обороті. До показників, на основі яких ґрунтуватиметься висновок про ефективність використання потенціалу розвитку третього рівня, відносяться: оборот на одного пайовика системи, питома вага непродуктивних витрат у обороті, питома вага то-

варообороту мережі, розташованої у сільській місцевості, у загальному обороті, темпи зміни чистого прибутку по промисловості, по заготовлі, рентабельність витрат на оплату праці в торгівлі, ресторанному господарстві.

На наш погляд, актуальним залишається питання розрахунку інтегрального показника при врахуванні значення багатьох ознак, що всебічно описують рівень результативності використання потенціалу розвитку для підприємств і організацій споживчої кооперації, тому зупиняємо свій вибір на методі таксономії, що був застосований для оцінки гармонізації процесу формування потенціалу розвитку. Це дозволить:

- забезпечити можливість порівняння висновків про результативність формування і використання потенціалу розвитку та на його основі ідентифікувати режим використання потенціалу розвитку для підприємств і організацій споживчої кооперації;
- зберегти наукову послідовність щодо досягнення узгодженості інтегральних показників, що отримані при оцінці результативності процесу формування і використання потенціалу розвитку для підприємств і організацій споживчої кооперації.

Наші наукові симпатії до таксономічного аналізу можемо пояснити явними перевагами такого методу, що виражені такими позиціями: зокрема спеціально орієнтований на дослідження об'єктів, що характеризуються великою кількістю різномірних параметрів; допоможе «згорнути» багатомірний статистичний матеріал у часі та просторі в єдину кількісну характеристику; як синтетична величина врахує вплив значень усіх індивідуальних показників; характеризує та ілюструє зміну значень показників, що формують синтетичний; дозволить вирішити проблему упорядкування багатомірних об'єктів або процесів щодо заданого нормативного вектора-еталона; підкреслює наявність або відсутність однорідності у сукупності, що досліджується, визначає локальні згущення або розрідження і навіть вільні місця у сукупності «точок-об'єктів».

У процесі виконання завдання ідентифікації режиму використання потенціалу розвитку підприємствами й організаціями споживчої кооперації важливим є визначення рівня від-

повідності використаного потенціалу розвитку виставленим пріоритетам розвитку системи. Розпочнемо з виставлених пріоритетів розвитку системи, а саме відповідно до Закону України «Про споживчу кооперацію» «споживча кооперація в Україні – це добровільне об'єднання громадян для спільного ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого економічного та соціального стану», сприяє «забезпеченню зайнятості населення шляхом створення робочих місць, розширення мережі підприємств, застосування гнучкого режиму праці, організації професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників» [1]. Додатково звернемося до Стратегії розвитку споживчої кооперації України на 2004–2015 рр., де зазначено, що основними завданнями перспективного розвитку споживчої кооперації є виконання завдання соціального, економічного та політичного характеру [17, с. 11]. Серед економічних завдань відмічається розширення масштабів економічної діяльності, забезпечення матеріальних потреб, органічне поєднання особистих, колективних і суспільних інтересів. До соціальної сфери відносять завдання, спрямовані на соціальну підтримку, гарантію, захист членів споживчих товариств і спілок, розвиток села. Щодо політичного характеру, то мова йде про участь у зміцненні демократичних основ держави, створення підвалин для розвитку суспільства та національно-кооперативного руху.

Звернемо увагу на механізм ідентифікації режиму використання у дослідженні потен-

ціалу розвитку при стратегічному управлінні для підприємств і організацій споживчої кооперації, пов'язаний із оцінкою останнього напрямку, а саме визначення рівня адекватності використаного потенціалу розвитку ринкового середовища. Такий підхід, на нашу думку, є обґрунтованим, оскільки показники розвитку держави свідчать про ефективність створених нею умов для розвитку ринкового середовища. Тому порівняння результатів господарювання підприємств і організацій споживчої кооперації із результатами діяльності підприємств інших форм власності і є оцінкою ефективності використання можливостей ринкового середовища.

Тому ідентифікацію режиму використання у дослідженні потенціалу розвитку при стратегічному управлінні для підприємств і організацій споживчої кооперації, пов'язуємо з оцінкою такого напрямку, як визначення рівня адекватності використаного потенціалу розвитку ринковому середовищу. Відмітимо його низький рівень, що підтверджено значно нижчими темпами зміни показників ефективності використання потенціалу розвитку, ніж темпи зміни ринкового середовища.

Відповідно до карти ідентифікації можливих режимів використання потенціалу в контексті системного підходу визначимо рівень результативності на основі критеріїв ефективності, відповідності, узгодженості й адекватності (табл.).

Таблиця

### Ідентифікація режиму використання потенціалу розвитку підприємствами й організаціями споживчої кооперації

Критерій результативності	Рівень дотримання критерію	Ідентифікація режиму використання
Ефективність використання потенціалу розвитку	Неефективне використання потенціалу розвитку, оскільки обласні спілки відносяться до кластера з найнижчими результатами діяльності і мають тенденцію до зниження	Низький рівень результативності
Відповідність сформованого використаному потенціалу розвитку	Низький рівень ефективності використання, підтверджений значенням таксономічного показника потенціалу розвитку, що є нижчим від значення ефективності його формування при порівнянні та є надзвичайно низьким проти нормативу	Те саме

Продовж. табл.

Критерій результативності	Рівень дотримання критерію	Ідентифікація режиму використання
Узгодженість використаного потенціалу розвитку встановленим пріоритетам	Низький рівень узгодженості ефективності використання потенціалу розвитку встановленим пріоритетам, що виписані у законодавчих і стратегічних документах	» »
Адекватність використаного потенціалу розвитку ринковому середовищу	Низький рівень адекватності використання потенціалу розвитку, підтверджений нижчими темпами зміни показників, ніж темпи зміни ринкового середовища	» »

Примітка. Розроблено автором.

Таким чином, детально описані основні положення механізму ідентифікації режиму використання у дослідженні потенціалу розвитку підприємства дозволили через їх практичну апробацію для підприємств і організацій споживчої кооперації ідентифікувати режим використання потенціалу розвитку системи як низький. Підставою для такого рішення став низький рівень дотримання критеріїв ефективності, відповідності, узгодженості, адекватності. Результат комплексного дослідження, отриманий на основі дискримінантного, таксономічного, порівняльного аналізів, дозволив максимально повно розкрити властивості системи «ресурси, спроможності, інновації» та на їх основі – перспективи розвитку; отримати загальне значення комплексного показника, на основі проміжних і вхідних значень узагальнюючих факторів, порівняти їх та узгодити.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Про споживчу кооперацію [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>. – Назва з екрана.
2. Блоха А. В. Дискримінантний аналіз оцінки окупності витрат на матеріально-технічні ресурси / А. В. Блоха // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 63–67.
3. Бобров Є. А. Підходи до оцінки потенціалу енергетичної безпеки держави / Є. А. Бобров // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 57–71.
4. Лобанова В. А. Система прийняття рішень щодо управління персоналом великих підприємств готельного господарства / В. А. Лобанова // Економічний часопис-XXI. – 2011. – № 3–4. – С. 40–44.
5. Маслак О. І. Модель оцінки ефективності системи управління фінансовими ресурсами промислового підприємства / О. І. Маслак, О. О. Безручко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2011. – № 26. – С. 188–195.
6. Матвійчук А. Моделювання фінансової стійкості підприємств із застосуванням теорії нечіткої логіки, нейронних мереж і дискримінантного аналізу / А. Матвійчук // Вісник НАН України. – 2010. – № 9. – С. 24–46.
7. Мединська Т. Удосконалення методики прогнозування ймовірності банкрутства підприємства / Т. Мединська, І. Боднарчук // Збірник наукових праць ДЕУТУ. – 2011. – В. 18, ч. 1. – С. 192–203.
8. Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Г. Островська, О. Квасовський // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 2 (3). – С. 99–111.
9. Перерва П. Г. Визначення ефективності використання виробничого потенціалу машинобудівного підприємства / П. Г. Перерва, Н. М. Побережна // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 2. – С. 191–198.
10. Пілецька С. Т. Стратегічний аналіз потенціалу підприємства в обґрунтуванні стратегії економічного розвитку / С. Т. Пілецька // Економічний вісник НГУ. – 2009. – № 1. – С. 100–106.
11. Погрішук Б. В. Формування та використання виробничого потенціалу в АПК [Електронний ресурс] / Б. В. Погрішук. – Режим доступу : [http://www.nbu.gov.ua/portal/chem\\_biol/nppdaa/econ/2012\\_2/218.pdf](http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nppdaa/econ/2012_2/218.pdf). – Назва з екрана.
12. Ракицька С. О. Аналіз методик оцінки ймовірності банкрутства [Електронний ресурс] / С. О. Ракицька, Т. В. Шевченко. – Режим доступу : [http://www.nbu.gov.ua/.../Zbirnik\\_EM\\_08\\_2\\_1...](http://www.nbu.gov.ua/.../Zbirnik_EM_08_2_1...) – Назва з екрана.

13. Сабадирьова А. Теоретичні основи організації потенціалу підприємства / А. Сабадирьова // Економіка підприємств. – 2010. – № 1. – С. 34–35.
14. Сімченко Н. О. Застосування методу нечітких множин до оцінювання ділової репутації машинобудівних підприємств / Н. О. Сімченко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2011. – № 2 (14). – С. 5–13.
15. Смоленська Н. В. Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства / Н. В. Смоленська // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 4. – Т. 1. – С. 215–221.
16. Соколова Н. М. Застосування теорії нечітких множин для оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/.../46.pdf>. – Назва з екрана.
17. Стратегія розвитку споживчої кооперації України (2004–2015 рр.) : XIX з'їзд споживчої кооперації України / Центральна спілка споживчих товариств. – К. : Укоопспілка, 2004. – 63 с.
18. Тербух А. А. Порівняльний аналіз моделей оцінювання фінансових загроз суб'єктів господарювання / А. А. Тербух // Науковий вісник НЛТУ. – 2010. – Вип. 20.11. – С. 228–240.

УДК 004.94

## ЕКСПЕРТНА СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ, ДІАГНОСТИКИ ТА КОНТРОЛЮ ПРОЦЕСІВ ДІЯЛЬНОСТІ НЕВИРОБНИЧИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

**А. А. Роскладка, кандидат фізико-математичних наук**

Для всіх економічно розвинених країн світу нині характерний постіндустріальний тип економіки. Частка населення, зайнятого в індустріальних галузях господарства цих країн, коливається від 35 до 40 %, а частка тих, що працюють у сільському господарстві і суміжних галузях постійно зменшується і на даний час становить 5–20 %. Водночас кількість зайнятих у невиробничій сфері, особливо в торговельно-фінансовій, банківській і управлінській діяльності, сягає більше 50 %. Особливо яскраво риси нової економіки проявляються в США, Великобританії, а також у Канаді та Австралії, де діяльність більше 70 % усього зайнятого населення пов'язана із третинним сектором економіки – наданням різноманітних нематеріальних послуг (особистих, виробничих, інтелектуальних) [1]. За статистикою [2], 65 % населення України також працює в невиробничій сфері.

Міжнародний стандарт ISO 9001 [3] вимагає представлення організації довільного типу як мережі процесів. Ефективне керування такою мережею можливе лише за умови якісного моніторингу процесів, який повинен базуватися на використанні передових комп'ютерних технологій обробки інформації. Складність і динамічність невиробничих процесів у соціально-економічних системах, а також невизначеність параметрів цих процесів, зумовлена нестійким економічним середовищем і значним впливом людського фактора, практично виключають можливість «ручної» обробки та аналізу даних і спонукають до створення спеціалізованої експертної системи на базі методології статистичного управління процесами. Крім того, більшість невиробничих процесів мають приховану вартість і, на відміну від виробничих процесів, виключають можливість тотальної перевірки значень показників процесів, що ускладнює проведення контролю